

Robert JANUSZ

Ignatianum
Kraków

KONFERENCJA W WILNIE

W dniach 17-20 września 2003 roku, na Uniwersytecie w Wilnie (Litwa), została zorganizowana międzynarodowa konferencja zatytułowana „Stellar Photometry: Past, Present and Future”. Organizatorem konferencji było Obserwatorium Astronomiczne Uniwersytetu Wileńskiego, obchodzące 250-cie swego założenia.

Uniwersytet w Wilnie, a więc i samo Obserwatorium, wywodzi się z dawnej tradycji naukowej rozwijanej przez jezuitów. Choć Karol Malapertus, Szymon Perovius i Aleksy Sylvius (konstruktor montażu paralaktycznego), już w latach 1613-18, przeprowadzali w Kaliszu pierwsze w Polsce obserwacje astronomiczne, posługując się lunetą, to jednak nie wszędzie jezuita mogli wprowadzać swój system nauczania. Litwa okazała się otwarta na nowe prądy, co oczywiście przyczyniło się do rozkwitu nauki i edukacji w tym uroczym kraju. Wileńskie Obserwatorium zostało zbudowane w latach 1742-54 z fundacji Elżbiety Puzyniny. Pierwszym dyrektorem był Tomasz Żebrowski a od 1758 roku — Marcin Poczobut¹. Pięknym, poetyckim śladem tych wydarzeń są słowa Podkomorzego, zapisane przez Adama Mickiewicza w „Panu Tadeuszu” (ks. VIII):

*UWAGA: Tekst został zrekonstruowany przy pomocy środków automatycznych; możliwe są więc pewne błędy, których sygnalizacja jest mile widziana (obi@opoka.org). Tekst elektroniczny posiada odrębną numerację stron.

¹Zob.: L. Grzebień (red.), *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995*, Kraków 1996.

„[...] I ja astronomiji słucałem dwa lata
W Wilnie, gdzie Puzynina, mądra i bogata
Pani, oddała dochód z wioski dwiestu chłopów
Na zakupienie różnych szkieł i teleskopów;
Książdz Poczobut, człek sławny, był obserwatorem
I całej Akademiji naonczas rektorem,
Przecież w końcu katedrę i teleskop rzucił,
Do klasztoru, do cichej celi swej powrócił
I tam umarł przykłaicznie. [...]”

Po kasacie jezuitów Obserwatorium przeżywało chwile dramatyczne. Niemniej jednak już w 1868 roku przeprowadzono tu pierwsze pomiary fotometryczne, używając do tego celu fotometru Schwerd'a. Postępy w fotometrii w XX w. sprzyjały rozwojowi astronomii litewskiej. W latach 1960-tych opracowano tzw. wileński system fotometryczny, pozwalający uniknąć trudności pomiarowych występujących w innych systemach. Astronomowie litewscy stali się ekspertami w dziedzinie fotometrii. Warto dodać, że Obserwatorium w Wilnie współpracuje obecnie, m.in., z Astronomicznym Obserwatorium Watykańskim w Tucson i wielu litewskich naukowców uczestniczy we wspólnych programach badawczych w doskonałym środowisku naukowym w Arizonie (USA).

Naukowy komitet organizacyjny konferencji miał międzynarodowy charakter. Należeli do niego znani specjaliści: D.L. Crawford (NOAO), B. Hauck (Institut d'Astronomie del'Université de Lausanne), E. Hoeg (Copenhagen University), A. Kazlauskas (Institute of Theoretical Physics and Astronomy, Vilnius), A.G.D. Philip (Union College, Schenectady), C. Sterken, (University of Brussels), V. Straizys (Institute of Theoretical Physics and Astronomy, Vilnius), J. Sudzius (Vilnius University Observatory).

Program konferencji był skoncentrowany na następujących zagadnieniach: historia astronomii i fotometrii, populacja gwiazd w naszej Galaktyce, gwiazdy zmienne, system wileński i jego kalibracja, klasyczne systemy fotometryczne (np. UBV), fotometria CCD, klasyfikacja gwiazd; wiele referatów nawiązywało do projektu „Gaja”, pokła-

danych w nim nadziei i planowanych pomiarów; podobnie mówiono o systemie „WET” (Whole Earth Telescope).

Niektóre z referatów były bardzo interesujące, niektóre zaś w ogóle się nie odbyły. W kilku prezentacjach przejawiała się wybiórczość historyczna, a także zbytne uproszczenia metodologiczne, zwłaszcza wtedy, gdy zahaczano o problemy z innych niż astronomia dziedzin. W czasie jednego posiedzenia odbywało się kilka wystąpień, co praktycznie eliminowało możliwość głębszej dyskusji licznych i ciekawych zagadnień. Nie zawsze sprzęt techniczny był posłuszny organizatorom. Oprócz wystąpień prelegentów można się było zapoznać z wieloma plakatami, dokumentującymi naukowe prace badawcze uczestników konferencji. W obecnym czasie, choć zainteresowanie fotometrią znacznie zmalało, cieszyć może fakt, że takie konferencje są organizowane i że uczestniczą w nich także młodzi uczeni z wieloma świeżymi pomysłami badawczymi.